

Szerkesztői iroda:
A KIADÓHIVATALBAN,
hová
a lap szellemi részét illető közle-
mények küldendők.

Kiadó hivatal:
POLLÁK MÓR KÖNYVNYOMDAJA,
hová a hirdetések s előfizetések
bérmentesen küldendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

KÖZÉRDEK.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelen minden vasár-
napon egy nagy íven.

ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK
Helyben házhoz hordva, vagy
vidékre postán küldve:
Egész évre 4 frt.
Fél " 2 " "
Negyed " 5 " "

HIRDETMÉNYEK DÍJA:
3 hasábos petit sorért, vagy ennek
helyéért 5 kr. Bélyegdíj külön 30kr.
Nyilttér sora

A „harmonia“ Nagy-Enyeden.

Az ének és zene a szív, a kedély egyik leg-
főbb, legnemesebb tápláléka és annyiféle, a hány
féle lehet szívünk érzelmi állapota: dalban, zené-
ben imádkozhatunk istent, kifejezhetjük bűnkét, örö-
münket egyaránt.

Igy van ez művelt és műveletlen embernél,
azzal a különbséggel, hogy a művelt ember itt is
finomabb táplálékot kíván: s a míg az egyszerű
nép gyermeke szíve igényeit egyszerű nyers ter-
ményekkel elégíti ki, addig a művelt ember ugyan-
azt a terményt feldolgozva s a maga finomabb
igényeivel idomítva szereti élvezni; s ha a kivánt
mennyiséget be tudja szerezni, elő tudja állítani,
élvezhet belőle kénye-kedve szerint; nem gátolja
a fogyasztási adótól való félelem; magára vessen,
ha ezt az egyetlen adómentes fogyasztási cikket
sem tudja kizsákmányolni.

A művelt társas élet finomabb érzelmi ál-
lapota okvetlen megkívánja a művészetet. A keres-
let a társas élete viszonyok fejlettségi állapotának
emelkedésével nő, hanyatlásával csökken.

A hol a társadalmi viszonyok fejletlenek, éret-
lenek, ott művészközlő sem lehet; a harmonia
csak a társas élet alkotó elemeinek harmóniája
alapján létesülhet; csak ebben a talajban fogam-
szik meg és tenyészik tovább.

Önkéntelenül is előáll itt az a kérdés, hogy
vajjon mit vélünk e tekintetben városunkról, hol
a harmonia s nevezetesen a vegyes ének-zenekar
sehogy sem tud gyökeret verni, vagy ha ver is,
oly hamar elpusztul? Elismerjük-e, hogy társa-
dalmi viszonyaink fejletlenebbek, éretlenebbek,
semhogy az ének és zene művelésének biztos tal-
ajt nyújthatnánk? Vagy talán a szükséges erők-
kel nem rendelkezünk?

Az utolsó kérdésre a felelettel hamar készen
vagyunk: a műének- és zenekar megalakítására
szükséges erők városunkban mindig megtalálhatók
voltak bőventalálhatók ma is.

Sokkal nehezebb dolog leszámolnunk a másik
kérdéssel. Hiszen mi egyébnek tulajdoníthatnók az
újra meg újra előálló ének- és zenekarok gyors
kimulását? Fel-feltűnnek, ragyognak is egy pár

hónapig, aztán mint léha üstökösök eltűnnek a tár-
sas élet láthatáráról, itt is, ott is elhagyva egy-
egy tovább tengődő foszlányt hig szövetű uszá-
lyukból.

S ha kérdezed, mi okozta a gyors bukást?
igen sok okot találsz, melyek között első helyen
áll: a komoly kitarítás hiánya, az önként vállalt
kötelezettségek könnyű elmulasztása.

Ezeknek hű kísérői, mérget sziszegő balsugói
a társadalom egyes alkotó elemei — sőt egyes
családok közt is — létező éles ellentétek, feszült
viszonyok, melyek mérges lehelletökkel a közszel-
lem gyenge csemetéit soha sem hagyják életerős
fákká izmosodni.

Sajnos, hogy az ily kicsinyességek hatásától
sokszor magok a vezetők sem mentek (tisztélet a
kivételeknek), ők is sokszor alárendelik magán ér-
zelmeiknek a közművelődés előmozdítására alakult
egyletek érdekeit; holott nekik volna első sorban
kötelességük teltetni magokat egyes jelentéktele-
nebb személyes kérdéseken; nem kellene minden
kis hangya esipésre maródit jelenteniök, s mint
nehéz sebesültek a társas élet rokkantjaiként a
visszavonulás vigasztalan kórházába keredzniök.

Midőn egy néhány évvel ezelőtt városunkban
a műkedvelő társulat megalakult, azzal a komoly
elhatározással írta zászlójára a közművelődés elő-
mozdítását, hogy nemes céljának megvalósításá-
ban mindazon elemeket és erőket érvényre juttatja,
melyeket ezéjához mérten bármely tekintetben fel-
használhat. Programjából hol a kényszerítő kör-
ülmények, hol más okok miatt időnként sokat
leakudott s ezáltal vajmi hamar aláasta az alapot,
melyre állott. — Többször megkísértette az újra-
szervezkedést, de erőfeszítései komolyabb ered-
ményre sohasem vezettek, mert a fent említett
okokat sohasem tudta elenyésztetni, s a rossz szel-
lem, a mely egyes mulasztások, indokolatlan mel-
lőzések folytán a társulat kebelében lábra kapott,
végre oda juttatta, hogy már-már néhainak kezd-
ték tartani. — A jelen évben végre ismét éledni
kezdett, bizonyos, mindnyájunk által ismert, okok
felrázták nehéz álmából, s az ugyanezen évben
alakult „nagyenyedi ének-zeneegylet“ magába ol-
vasztása által oly sokszor kimúlt ének-zeneosztá-
lyát is feltámasztotta.

Azt hittük, hogy újra élünk, hogy újra helyre
állott a disharmonia által megbuktatott harmonia;
hogy a rossz szellem nem kísért többé. . . . És
ime a nagy nehezen kinyitott tagot újra szélhűdés
érte; a rossz szellem újra hálójába kerítette, arról
kell értesülnünk, hogy az ének-zeneosztály meg-
bukott; a zeneigazgató — nem tudni biztosan mi-
féle okok miatt — lemondott.

Nem mondom, hogy épen életkérdés egy ve-
gyes dalkar léte vagy nem léte, de mindenesetre
nagy szegénységi bizonyítvány társadalmi viszony-
aink fejlettségéről, hogy annyi képesség és erő
mellett a harmonia kérdése mindig a disharmonia
stádiumában állt; mert elvitázhatatlan tény az, hogy
a dal és zene művelése a finomabb társas életei
viszonyoknak nem csak fokmérője, hanem elodáz-
hatatlan lelki életszükséglete.

A fölbomlás főbb okait fennebb említettem.
Most már az a kérdés, engedjük-e ama vadakat
magunkra sulyosodni? beismerjük-e hallgatagon,
hogy társas élete viszonyaink az említett irányban
való komoly és állandó egyesülésre nem eléggé
fejlettek: hogy magunkon száradni engedjük-e a
gunyt, mely a folytonos „háromiásdit“ játszás
miatt méltán érhet, vagy pedig büszkén városunk
műveltségének régi jó hírnevére és más tereken
tett egyetértő haladásaira, elfojtjuk a szívek és
vesék disharmoniáját, hogy a hangok harmóniája
végre állandó jelleggel létesülhessen.

Ajánljuk a mondottakat különösen a műked-
velő társulat ének-zeneosztálya most visszavonult
vagy csak talán pihenőre szállt tagjainak figyel-
mébe, mert ha még tovább is engedjük ezt a mi
rossz szellemünket garázdálkodni, akkor még maga
a sphaerak harmóniájának nagy karmestere sem
lesz képes Nagy-Enyeden több harmóniát létesíteni.

X—Y.

Napilapok nyomán.

(1) A „Pesti Napló“ 330-ik számában a vidéki
pénzüntézetek segélykiáltásait hallja a pénzügymin-
iszter új adójavaslatával szemben. A nép pénzéről, a
földbirtokosok, mesteremberek és kiskereskedők százeze-
reinek hiteléről van szó; — mondja — milliókról, me-
lyek a vidék pénzforgalmát képezik. Azon ériagsárról
mely nem a gazdag tőzseréken, hanem a nép szegény-

TÁRCZA.

Óh jöjj velem! . . .

— Óh jöjj velem a pálmák szép honába.
Óh édes angyal jöjj velem!
Ott a hajnal rózsásabb színbe gyúl fel,
Ott az öröm, kéj — végtelen!
Óh jöjj velem, hagyd e sivar világot,
Hol megszegik a képzeletnek szárnya;
Elvonulunk az illatok honában,
Ringatja lelkünk ábrándoknak álma. —

A kékellő vizeknek zöld szigetjén
Ott a mindenható nagy temploma,
Hol millió madárkák zengedeznek
Örökzöld oltárán az ős ligetek,
— Ott magasztosabb, szentebb az ima!
Feledjük ezt az érdekek világát,
Hol minden élvezetnek ára kín!
Mennyei boldogság száll ott reánk
A kék égbolt csillagsugárain!

Ott zúg az óceán örök moraja . . .
Ott látsz díesó vihart, nem földi vész!
A habba hulló villámok haragja
Nem félni, de Istent imádni kész!
Hol, mint a hitregének édenében
Lángoló szeretet a hatalom;
Hol csak öröm van, hol irigység nem bánt,
Nincs boszuvágy, nincs tépő fájdalom!

Hol nyög Leviathán pokolra vetve
A habtorlásoknak legmélyiben! . . .
Hol nincs többé hatalma a gonoszoknak,
Édes áldás terül el a szíven!
Hol boldogságról zeng a dalnok ajka;

Száll a dal esillagfényes éjen át . . .
S elandalt, bűvös mómorba ringat . . .
— Jer látni, lakni ezt a szép hazát!

— Esményi szép, boldog, díesó világ az!
Bűbáján lángra gyúl a képzelet.
Gyarló szívem forrón vágyik feléje,
De menni — menni . . . még se' mehetek.
És ird le még bűbajosabban,
Hogy elvigyen: nincs hatalom! . . .
Mert — mit százszor jobban imádom —
Ezt a hazát azért el nem hagyom!

Gáspár János.

Arany János műhelyéből.

(A nagyenyedi műkedvelő-társaság Arany-émlék-estélyén, 1882. nov.
18-dikán tartott felolvasás szövege.)

Homér Iliászának XVIII. éneke egy gyönyörű jele-
nettel végződik. Hephaisztos, a földalatti tűzek istone,
Thetisnek, Achilles anyjának kórtára, a boszuálló hős
számára új fegyvereket, iszonyu és erős ércpaizsot, mű-
vészeti remeket kovácsol. Keze alatt a pajzs lapján, egy-
másután, érezből képek domborodnak. Rá vészi a földet,
tengert, s ragyogó tartalmával az eget. Ismét két várost,
egyiket lakodalmi menet és piaci élet mozgalmával, má-
sikát harezí viadalkok fokozatosan következő jeleneteivel.
Tovább ugarcföldet ábrázol vidám szántókkal; hullámbányó
kalászok közt az arattató gazdát szorgoskodó munkásaival;
megint szőlős kertet, szüretelőktől, vigadozóktól népest.
Barmok nyáját is vési rá, s támadását dühös fenevadak-
nak s pásztorok s oheik küzdelmeit ezekkel. Odább kies
völgyben békén legelészó juhnyáj s akkai idomulnak. Vi-
ruló ifjúság, legények-leányok kórtánca következik; ta-
karos és bájos alakok, ritmusra mozgó. Az elkészült
pajzsban körös-körül az Okeanos hullámzó árját veri ki en-
gedelmes érezből az isteni művész.

Az Iliászban e jelenete jut mindig eszembe, vala-
hányszor Arany János költészetére gondolok. A műhe-
lyében sürgődő Hephaisztos — és Arany János, művészi
izzadásában képzeletemnek — nem tudom hogyan, miért
lettek egymástól elválaszthatatlan tárgyai. Úgy tetszik,

Achilleus pajzsában nincs több tartósság és erő, ama sze-
münk előtt alakuló domboru képein nincs több fenség é-
kellem, nincs nagyobb változatosság, mint az Arany köls-
tői alkotásaiban. Műhelyében képzelem a komoly, jósa-
garezu költőt; mellette és körülte nyers, darabos, rozsdás,
porrá zuzott s alakatlan anyagok; itt egy régi monda ki-
bányászott töredékei salakostul; ott egy századok roz-
dájától borított krónikának, historias énekek formátlan
darabjai; olvasztó tégelyben nemes érzelmek finom arany
pora; kezében — edzett eszmének fényes acél pántjai;
sulyos pörölye alatt a phantasia hevében olvad, lágyult
anyagból zörögve, esengve idomul a hatalmas paizs; biz-
tos vésője alatt ragyogva domborulnak a képek, csoport-
ok, alakok, díszítések a hunok viadalai, a Családi
kör idillje. Toldi kalandjai, a balladák tragikumának fel-
hői és villámai; Etele s a két énekes apród, Detre és Tar
Lőrincz, Gyöngyver és Pirokska, a fényes glória a „leg-
nagyobb magyar“ feje körül, Ossian borongó ege a ma-
gyar haza felett . . .

A műhelybe, melyből Arany költeményei, a magyar
nemzeti szellemnek ez időt, enyészetet tululó fegyverzete
teljes szilárdságban, díszességben kikerültek; a műhelybe,
melynek ura már valóban a boldogok, halhatatlanok tár-
saságának tagja: a műhelybe — introite, nam et hic dii
sunt — lépünk be meglesni az alkotó lángelme egy-két
mesterfogását.

Kezdhettük szemlénket Aranyknak mindjárt első re-
mekén, Toldiján. Ki nem olvasta ezt s ki nem olvasta gyö-
nyörrel? E kalandok hősenek alakjához a költő Ilosvai
Péternek XVI. évszázbeli darabos és hézagos verses his-
torijából vette az anyagot. De mikép finomította, mikép
idomította, mikép véste meg a nyersen talált durva, for-
mátlan tömeget! Ilosvainak Toldi Miklósa nem más egy
óriás erejű dulakodó, erőszakos, s hozzá részeges vasgyu-
ronál. Az „ó nagy erejéről, jó vitáztóságáról“ híres Toldi
Miklós „erős vastag gyermek . . . kicsiny korában.“
Míg „otthon . . . lakik az anyjával“, „hatalmas erejét
nézik nagy csudával.“ Két izben „esék gyilkosságba, me-
lyért következék neki bujdosása“, Budán az elszabadult
bikát „a farkánál fogva mézsárszékhoz voná“; „nagy te-
héntagokat egyedül hoz vala, melyért mézsárosok Mik-
lóst jól tartják vala“; király konyháján „a szakácsokat
szolgálja, étel után szentes fazakatot mos vala; onnét a
Dunára vizért küldik vala.“ Ereje feltűnik a királynak;
a gyilkosságért kegyelmet kap s hazulról mint lovas vi-

ségén lesz hasitva. A vidéki takarékpénztárak félnek, hogy a kis tőke meg fog szökni s nem lesznek betéteik, ha — a törvény rendelkezése szerint — attól a kinek száz forintokkája s ez után négy forint évi jövedelme van, ebből negyven krajczárt vonnak le az állam számára. De ennél még nagyobb baj az, hogy a takarékpénztár nem vonja le az adót, mert nem akarja, hogy betétei megfogyjanak, hanem azokon veszi meg, a kik pénzre szorulnak, a kölcsönvevőkön. Ez esetben a vidéki hitel még inkább megdrágul, legalább is annyival, mennyit az adó kitesz s ha idáig 10 százalék volt, ezentúl lesz 11. — Ezt tekintve tehát ez éppen nem jövedelmi adó, hanem az adósokra kivetett adó lesz s ugyanakkor, midőn a vidéki takarékpénztárak magas kamatlába ellen sűrű panaszok esnek, kényszerülve lesznek ez intézetek még magasabb kamatok szedésére. Ha a lehető harmadik esetet vesszük fel, hogy sem a kölcsönvevők nem fizetik meg a 10% jövedelmi adót a betéti összegektől, hanem megfizetik a részvényesek, ebben is hasonló veszély fenyeget; mert míg a fővárosi nagy takarékpénztárak üzletük érdekében meghozhatják ezen tetemes áldozatot, addig a kis vidéki takarékpénztárakra nézve ez matematikai lehetetlenség, mert kis részvénytőkével és nagy betéti tőkékkel dolgozik s a nagy betéti összegek adó-tartozását nem róhatja a kis részvénytőkére, mert ez fölemésztené összes tiszta jövedelmét. Innen magyarítható, hogy a fővárosi bankok hallgatnak, bár a megadóztatást ők sem szeretik, ellenben a vidéki takarékpénztárak jajgatnak és segítségért kiáltoznak a veszedelemben. Csak protestálnak, csak írjanak fel a vidéki takarékpénztárak — szól buzdítólag — talán annyi figyelmet a tárgy megérdemel, s mégis módját éjt valahogy a kormány egy olyan takarékpénztári adótörvénynek, mely ne úgy akarja megfajni a tehenet, hogy levágja.

(gy.) A budapesti hírlap 328 számában a csángó magyarok betelepítését ajánlja ellenzéki hangon ugyan kormányunk figyelmébe, de annyi igazsággal támogatva, hogy ha nem nyomokon járnánk, szeretnők az egész cikket megismertetni olvasóinkkal, mert minden sorát magyar hazafias érzés iratta írójával. Így is jól esik, hogy néhány vonást közlünk utána. Kevesen vagyunk magyarok, tartunk össze — így vezet be. — Az apagyilkost is kimélni kellene, mondá Széchenyi. Minden magyart úgy kellene gondozni, mint kertben a gyümölcsfát, hogy teremjen. A helyes nemzeti politikának a magyar faj fenntartására, szaporítására, fejlesztésére, kiművelésére kellene irányozva lennie első sorban. A morzsákat is össze kellene szedni, evidenciába kellene tartani minden magyar falut, hogy el ne pusztuljon, hanem gyarapodjék. Csak így boldogulhatunk. Csak ekként biztosíthatnók magunknak a jövőndöt. Rengeteg mulasztás történt és történik ezen a téren minden évben. A lötenyésztesről, allgauti teheneknek és angol kosoknak behozataláról gondoskodik a kormány s az országgyűlés megszavazza a kívánt összegeket; a magyar népfaj fenntartásáról és szaporításáról gondoskodni senki sem tartja kötelességének.

Ha a magyar nem védelmezi meg a magyart, ki védje meg? Ha Magyarország nem fogadja be a csángó magyarokat, hová legyenek? Elvesznek. Ha vendégszeretón kaput nyitunk sváboknak, szerbeknek, zsidóknak, taliánoknak mindeniknek a ki csak jön, s adunk nekik munkát, földet polgárjogot: a csángóknak és bukovinai magyaroknak, s a vándor székeknek nem tudunk helyet csinálni széles Magyarországon? — A bosnyák menekültekre tíz milliót költöttek a delegációk. A bosnyákok pártfogásából hasznunk nem, csak kárunk volt. A csángók, a bukovinai magyarok betelepítése sokkal kevesebb pénzbe kerülne; dolgos, jóra való néppel szaporítaná hazánk

téz jó ismét Budára. „Anyja . . . Miklóst szánja vala“ s száz arannyal gondoskodik róla. Budán boszút fogad egy özvegy asszonynak egy cseh vitéz karjától bajvívásban elesett fiáért. Megvív a csehvel; ez legyőzve, térdre esve kegyelmet kér tőle;

„Még sem hajla szive jó Toldi Miklósnak,
Hamar fejét vevé a cseh Mikolának,
Fejét és marháját adá az asszonynak,
Ugy állá boszuját siralmas asszonynak.“

Egy fiatal özvegy kinek „szerelmére Toldi gerjede“ vala, vacsorára hívja; Toldi elmegy; vacsora után „kezde ott ugrálni egy maga-mutatással“, az özvegy csellet kiguratja Miklóst az utczára, „ott bujdosék és egy lakatoshoz ő buvában belépek.“

„E lakatgyártóval éjjel elindula,
Alkulcsal be méne a kis kápolnába;
Gazdasággal való rakott sirt felbonta,
Sirba hogy beszálta, gazdagságot kiadta“
stb. stb. Az epilógusa pedig Ilosvainak Toldira így hangzik:
„Vétek az lón benne, hogy részeges vala;
Minden reménysege boritaiban vala;
Ó nagy erejének nem sok hasznát látá,
Semmiiben marháját meg nem szaporitá.“

Arany az „epikai hitel“ érdekében Ilosvai Toldijának jellemét alkotó részeiben teljességgel meg nem másítja; megtartja fényoldalait, meg árnyoldalait is, csak hogy amazokat művészi módon fozozza, emezeket meg enyhíti, szépíti. Az óriási erő typusát egyeniti Arany is Toldiban, kinek

„Vaskos lábnyomától messze reng a parlag“
s — „Csaknem öszseroppan a rudvas kezében.“

de a kinek hatalmas productioiban nem a pusztá fitogatás, hanem az irigy bányától elnyomottak föl-föltörő önérzete szerepel. „Otthon lakik az anyjával“ — Ilosvai elbeszélésének e mozzanatából Arany — hősenek egyik fő s valamennyi közt legszebb, legmegkapóbb jellemvonását hozza ki: Toldinak anyja iránti gyöngéd s kifogyhatatlan fiúi tiszteletét és szeretetét. Midőn, bányától arezul esapva,

„Boszuállás lelke költözik beléje;
Szeme mint az aczél, a szikrát úgy hánnya,
Utai készül ökle csontos buzogánya“ — akkor
„Elsikoltja magát s közéjük fut anyja“ s
„Most a szörnyű gyermek karját elereszté
Fejét és szeméit busan lecsüggeszté,
S mintha most ocsudnék forró-hideg lázból,
Tántorgva ment ki az apai házból.“

lakosságát s harmincz ezzer magyarral többen válnak egyszerre, kik máskülönbön örökre el vannak veszve a nemzetre nézve. Pólai várügyukra, osztrák marinára, bosnyák okkupáciora, Horvátország subrepcionálására, bécsi osztrák udvartartásra, Dobzinszky et konzortes nyugdíjaira, kataszterre, választásokra, parlamenti napdíjakra évenként kidobunk százazereket és milliókat: véreink betelepítésére nincs pénzünk. Kincstári jóságaink milliókat érnek s annyi százazere holdon nincs helye pár ezer magyar családnak. Mire valók a vízmentesített puszták a Tisza, Körös és Temes mentén? Mire valók a kincstári uradalmak Mármarosba, Fogarason, Bánátban, Bácskában, Tiszán tul? Tétel a kivándorlás, legyen inkább tétel a bevándorlás, Kimegy hat-hétezer tót és német, itt bekaphatunk hatszor-hétszer annyi magyart. Csak hogy hivni, csábítani; s biztosítani kellene őket a megélhetésről. Egy kormányának sok módja van tenni, ha akar; akarjon hát ez egyszer — így végződik e megfontolásra méltó cikk — vezesse vissza Magyarország eltevedt kitagadott gyermekeit anyjukhoz, adjon hazát a hontalan magyaroknak, hogy mire a nemzet ezeréves életének tordulóját látja, mind, valamennyien együtt legyünk, kik magyarok vagyunk.

NAPLÓ.

Nov. 23. A nagyenyedi gyümölcsészeti-egylet bizottsága által izlet gyümölcsök. I. Körték. 175. Ferdinánd koronaörökös. Id. Zeyk Károly Enyed. Gáspár János M.-Csucs. Vajna István Enyed. Volt minősítve. 176. Virgouleuse. Gáspár J. M.-Csucs. Vajna Károly Enyed. Horváth László. Diód. Volt minősítve. 177. Új Fulvia. Gáspár J. M.-Csucs. 140. gr. Olvadó, leves, édes, kellemes zamatu, kintűnő. 178. Iris Gregoire Gáspár J. Csucs. 70 gr. Olvadó, édes, leves, fűszeres, jeles. II. Almak. 179. Batul. Benkő Károly, Koppánd. Gáspár János, Csucs. Volt minősítve. 180. Kurtaszaru Paris. Dr. Magyar K. Enyed. 50 gr. Félkemény, édes, nedvdus, gyöngye zamatu. 181. Tiroli Rosmarin. Zeyk Károly Enyed. 150 gr. Puha, zamatos, középnedv és savtartalmu. 182. Czigányalma. Benkő K. Koppánd. 180 gr. Kásás, száraz, zamatos. 183. Magyar tányér. Horváth L. Diód. 140 gr. Puha, édes, nem elég leves. 183. Ismeretlen. Gáspár János Csucs. 190 gr. Félkemény, nedvdus kevésbé édes. 185. Szasz pap alma Gáspár János Csucs. 120 gr. Puha, középnedvtartalmu, fűszeres, kellemes ízű, jeles. 186. Ismeretlen. Horváth L. Diód. 220 gr. Porhanyó, száraz, zamatlakul. 187. Ismeretlen. Horváth L. Diód. 140 gr. Kásás, száraz, zamatos. Kiemelendők a 177. 178 és 185 számuk.

Nov. 26. A nagyenyedi ref. és luth. testvér-egyházak keblit tanácsaik közös gyűlésében elintéztetvén a helybeli fazakas és eszmadia ipartársulatoknak a vár körül általuk birt helyek utáni taksa helyebb szállítása iránt beadott kérelmük — Szilágyi Farkas lelkész-elnök előterjeszti, hogy a helybeli csendőrség által Enyed vidékén közelebről véghez vitt nagyobb mérvű motozások következtében egy igen szép urasztali pohár találtatott, melyet Barna Mária nevű m.-szentkirályi aszszony saját bevállása szerint 1849. január 9-én rabolt el Enyedről a luth. papilakból. Azon idő óta folytonosan rejtgette saját házában, míg végre f. évi novemb. elején eladta egy m.-bagói cigánynak 106 bankó forintért. A pohár tiszta ezüsből készült, 66 lat súlyu, kívül-belül

aranyozva, rajta a legszebb antique domborművek. Seymann esendörhadnagy a helybeli ref. és luth. papokat ezen ügyben megtalálván, a pohár azonnal szemle alá vétetett és a ref. egyház korosabb hívei közül többen, különösen pedig özv. tisz. Sándor József és szül. Fodor Klára, a leghatározottabban felismerték abban a nagyenyedi ref. egyház egyik 1849-ben elrabolt legszebb urasztali poharát.

Miután azonban — így szól az elnöki előterjesztés — a kérdéses poharat a helybeli luth. atyafiak egy része is magának követeli azon alapon, mert 1849. jan. 9-én a luth. egyháztól is raboltattak el urasztali poharak, és most a vita tárgyát képező pohár a luth. papilakból vitetett el, szükségessé vált azon körülmény felderítése, hogy a ref. egyház szentedényei mimódon raboltathattak el a luth. papilakból. Ez teljesen sikerült is. Élőtanuk vannak, kik a leghatározottabban emlékeznek arra, hogy a ref. egyház levéltára, valamint azon láda is, melyben a ref. egyház rendkívüli szép és gazdag elenodium gyűjteménye volt elhelyezve, 1849. január első napjaiban az egyház akkori előljáróságának határozata folytán — nagyobb biztonság okáért — átszállítottat a iuth. papi lakba s így volt lehetséges, hogy a ref. egyház levéltára ott szórattott szét s szent edényei, Urasztali takarói onnan raboltattak el. — Ezen elnöki előterjesztés folytán a ref. egyház keblit tanácsa részéről Szilágyi Farkas lelkész és O. Veress Gábor ügyész megbízatnak, hogy haladéktalanul tegyék meg a szükséges lépéseket arra nézve, miszerint az urasztali pohár a gyulafehérvári törvényszéktől, hol jelenleg mint corpus delicti van letéve, kerüljön vissza az enyedi ref. egyház, mint kétségtelen tulajdonos birtokába. — Kapcsolatosan az is kimondatik, hogy a két testvér-egyház részéről közösen tétessenek meg a szükséges lépések aziránt is, miként a legközelebb véghez vitt motozások folytán előkerült számos, állítólag lopott és rabolt poharak, tányérok között, melyek szintén a gyulafehérvári kir. törvényszéknél vannak letéteményezve, ha lennének olyanok, melyek a ref. vagy luth. egyházak tulajdonát képezték volt az 1849. előtti időkben, hasonlólag kerüljenek vissza az egyházak birtokába. — A nagyenyedi ref. egyházmegye nt. espere-sének 539—1882. szám alatt kibocsátott körlevelében foglalt felhívása értelmében a nagyenyedi választókerület részéről választandó egyházkerületi képviselőre az enyedi egyház által adandó szavazat megadása idejéül december 3-ikának délutáni 3 órája tüzetik ki. Miről az egyházi képviselő tagjai a szokott módon értesítendők. A választó gyűlés helyeül a ref. templom jelöltetik meg. Kovács Gyula, dr. Bartók György, Gréger Jakab és Hege-düs Gyula egyháztanácsosok személyökben Kovács Gy. elnöktele alatt bizottság küldetik ki véleményes javaslat készítése és beterjesztése végett, vajjon nem volna-e észszerű részint a vár vízenek átjárására kivezetése, részint a tiszaság fenntartása, az átjárás könnyítése s több ezekhez hasonló okokból a várba egy harmadik bejárat is nyitni ott, hol most az Eltető-féle ház van. — Ezek mellett még elintéztetett egy pár folyó ügy.

Nov. 27. A városi képviselők élénk részvétel mellett előző nap megtartott előértekezlet után a folyó hó 27-én lefolyt városi képviselői közgyűlés gyorsan tárgyalhatta le a kellőleg előkészített számos és nem kis jelentőségű ügyet magában foglaló tárgyszerűt. A gyűlés lefolyásáról kiemelni kívánjuk a következő főbb mozzanatokat. — Elnöklő polgármester bejelentvén, hogy a megüresedett főjegyzői állás teendői viteletére a tanács ifj. Gáspár János tanácsost nyerte meg, a gyűlést megnyitja. Több közérdekű miniszteri rendelet kihirdetése után egyhangulag megszavazta a gyűlés a nagyenyedi gyümölcsészeti egylet részére faiskola és minta-gyümölcsös kertül a város várszeg-utca végi földjéből 5 holdnak átbocsátását 40 esztendei időtartamra holdanként évi 10 forint bérfizetés és azon kötelezettség mellett, hogy 40 év mulva az átadott tér mint beállított gyümölcsleveg fog a város birtokába visszazállani s az egyszersmind a városi iskolák részére is faiskola és gyakorló terül fog szolgálni. Ezen gyümölcslevegnek oly kitünően alkalmas terület átbocsátásával nagybecsű alapot nyert gyümölcsészeti egyletünk kitűzött céljai sikeres valószínűsítésére s reméljük, hogy most már egész lelkesedéssel fognak munkálni az egylet ügybuzgó vezetői, úgy a telep mivélésében közreműködését megígérő m. kir. vinczellér-képezde annak városunk és vidékünk javára mielőbbi beállítására és forgalomba hozatalára. — Tárgyalatott a tanácsnak a városi malmok és piaci vám bérbeadására f. hó 15-én tartott árverés eredményéről tett jelentése, melyben, bár a malmokra s kivált a piaczvámra a most lefolyó bérleti ciklus arainál kedvezőtlenebb ajánlatok tétettek, mégis tekintettel azon körülményre, hogy a malmoknál eléretett a több rendbeli bérletekből megállapítható középár, a piaci vámra vonatkozólag pedig a tanács puhatolozásai kedvezőbb bért ígérni hajlandó vállalkozók iránt eredményre nem vezettek s tartani lehet, hogy a vállalkozási kedv jelenlegi pangása mellett egy új árverés még annyi eredményre se vezet — ajánlja a legelőbbet ígérők ajánlatainak elfogadását. A közgyűlés is kénytelen levén meg-hajolni a kedvezőtlen kilátások előtt, elfogadta az árverésen tott legmagasabb ajánlatokat, s utasította a tanácsot, hogy a bérszerződéseket a feltételek szerinti 3 évi időszakra a felső malomra Feiler Farkassal 1720 frt 50 kr,

Mindkét jellemvonása. önérzete meg fiúi szeretete, összegezve nyilvánul, mikor gyilkosságba esve, bujdosása után, bucsuját bízza a hü Benzérezé:

„Rólam is hall még hirt, hogy mikor meghalja,
Még a csesszópó is álmélkodik rajta:
Akkor anyám lelke repes a beszében,
Csak meg ne szakadjon szive örömeben.“

Anyja képe kíséri bujdosásán. S Pestre érve, a temető mellett elhaladtában is azt látja; egy uj sir dombján

„Hoszszu gyászruhában — mindenható Isten! —
Édes anyja bókol egy pár uj keresztén.“

„Pedig nem anyja volt, csak szakasztott mása.“

A cseh bajvívó karjától fiait vesztett özvegy keserve Toldit anyjának emléke által hatja meg — s ez dönti el további sorsát. — S midőn a csehet legyőzve, a királynak kegyelmét, kegyét nyerve, váratlanul

„Anyját látja jóni a korlátok felől:
Elfelejtett mindent és fatott előbe,
Kímélve szoritá pánczélos ölébe.“
„Igy szeretete anyját a daliás gyermek.“

„Toldi szerelmében“ sem feledkezik meg a költő hősenek e megható jellemvonásáról. Midőn Toldi szerelmi buvában magát szalontai kongó palotáján korhely czimborák közt eszeresztett időtöltésnek adja: fiát megmenteni jó anyja Nagyaluból; jötte híre

„Feltámoledék a lovag . . .
Látta is ablakból, együgyü alkalmán
Oreg anyját, a mint várába befordul:
Rögtön kiocsúdott feje minden bortul.
Mereven pillantást vete az ivókra,
Nagy bor-pocsolyákra, odavert kancsókra,
Részegen a dühtől sirvafakadt nőkre,
S kiosont, mint árnyék, hátul a lépcsőkre.“

„Bujdosni . . .
Úzte szegény Miklóst a fiúi szemérem . . .
Becsületén csüngött, s anyján, amaz egyen.“

Nem folytatom tovább. Toldinak e valóban bájos fiúi szeretetéhez Ilosvainál az egész textus onnyiból áll:

„Otthon Toldi Miklós lakik az anyjával.“

Mily öntudatos, mily nemes fantáziával lebell Arany ez igénytelen sorba lelkét, melytől — figyelmet alig keltő — tartalma felduzzad, s összhangos jelenetekben, plasztikus kepekben tárul szemünk elé.

(Folytatása következik.)

a közbelső malomra Scheidel Józseffel 3177 frt 77 kr, az alsó malomra ifj. Veress Miklóssal 2400 frt, a piaci vámra Stranb Jánossal 4800 frt évi hasznóbérrrel kösse meg a jóváhagyás végett a közelebbi képviselői gyűlés elé terjeszse be. — A városi erdőszélelőterjesztésére elhatározta a képviselet a Borsóföld és Farkaspatak erdőrészekben levő 15—16 éves sarjerdőnek helyes fanövelés céljából már szükségessé vált átterdölését s ugy ezen átterdölés, mint s város jövő évi hasznóbérről a szükségletének a Bükkös erdőben levő kiszáradt és csucaszályos vén törzsekől vágatására a megyei közigazgatási bizottság erdőszélelőterjesztésétől engedély kérését. Elfogadott továbbá a sajtópataki völgyön a Bükkös laposára vezető utnak, melyet felső részében a hegyomlás és vízmosás járhatatlanná tett, biztosítására Kodra Vasziliával kötött azon egyezség, miszerint ezen utnak az ő birtokán fenntartási kötelezettséggel nyitva tartására a város átboesítja neki az általa városi birtokból kettjéhez foglalt 129□-öl. helyet. — Jóváhagyta a képviselői gyűlés az ujonnan kövezt Kőből keleti oldalnak szabályozására a tanács által meghatározott szabályozási vonalat, mely a főtanoda emeletes háza alsó végétől a már szabályozási vonalban épített Kiss János-féle ház utzavonalában egyenesen a patakig fog haladni; s felhatalmazta tanácsot, hogy a Gráf János által megvásárolt házcompleumból a szabályozási vonal által elvágandó 32 □ területet az építési szándékozó új tulajdonos által tett egyezségi ajánlaton belül váltsa meg; — így remélhetőleg már a jövő évben városunk egy díszes épülettel lesz gazdagabb. — Meggyőződően a képviselet, hogy a városnak a szentkirály-utca tövis-utcai bejáratánál fekvő romban heverő 240 □ ölnyi ugynevezett Czirner-féle telke valamely középület emelésére nem használható, hogy ezen disztelen rom is helyet engedjen egy az utzabéjaratot is megszabó új épületnek, elhatározta annak árverés útján eladását, kikiáltási árul a már megajánlott 600 frtot szabván meg. Elnöki polgármester előterjeszti a folyó hó 10-én meg-ejtett pénztárvizsgálat eredményét, mely szerint a köz-és árvapénztár forgalma folyó év jan. 1-től a vizsgálat napjáig 63384 frt 55 kr bevétel mellett 61432 frt 33 kr kiadás mutat fel; a közpénztár kezelésénél merültek fel némely, a régiebb kezelési rendszérből keletkezett csekélyebb alaki hibák, de azok jövőbeni elkerülésére az intézkedéseket megtette; az adópénztárt kifogástalan rendben találta. — Kedvetlen tudásul vétezt az elnök azon előterjesztése, melyben a gyűlés tudomására juttatta, hogy a városi főorvos perrel lépett fel a Várad-alapítvány ellen a végrendeleti intézkedések rendén a városi orvos részére kedvezményi árban bérbe birni biztosított udvari lakóház és szentkirály-utcai nagy kertnek az alap által azonnali hasznélvezetébe átboesátása iránt; akkor, midőn a hagyatékot még 4000 frt adósság s 2500 frtot meghaladó hagyatéki illeték terheli. — Nem csekély megütözést keltett azon körülmény is, hogy ezen emberbaráti és közművelődési alapítványra törvény ellenesen kivetett illeték elengedéseért hasztalan folyamodott mindenik fórumhoz a tanács; miert is elhatározta a gyűlés még egyszer közvetlen a pénzügyminiszter úr személyéhez fordulni oly irányban, hogy kimutatván az alapítványnak elvitázhatatlanul közművelődési célokra rendelt intézményei, legalább azoknak az egész alapítványi összeghez viszonyuló hányada arányában kéressék az illeték elengedése. — Az indítványokra kerülven a sor, egyhangulag elfogadott dr. Magyar Károly városi képviselő azon indítványa, hogy a képviselőtestület hívja meg az erdélyi gazdasági egyület jövő évi vándorgyűlésének városunkban megtartására. Ez indítvány elfogadásával míg egyfelől az Alsó-Fehér-és szomszéd megyék gazdasági viszonyaival megismerkedni kívánó erdélyi gazdaközönség kifejezett közohajja megvalósítására nyujtatik alkalom, másfelől a meghívás elfogadása bizonyára serkentőleg fog hatni minden irányban gazdasági tevékenységünk élénkebb kifejtésére. Szilágyi Farkas képviselő indítványa Vajna Károly városi első tanácsosnak, ki néhai Sándor Elek halála után 3 hónapig tanácsosi munkakörének teljes betöltése mellett a polgármesteri teendőket kiváló munkássággal vitte, a közgyűlés 100 frt jutalmat szavazott meg — mely után ezen jelentős határozatokban gazdag közgyűlés a polgármester lelkes életése közt eloszlott.

Nov. 28. A városi tanács e napon tartott ülésében terjesztetett elő a városi tankötele gyermekeknek a tanév elejére hiányosan eszközölt összeírása folytán foganatba vett kiegészítési munkálat eredménye, s a városi népoktatási tanintézetekbe tényleg feljárt tanulók legujabb számbavétele. — Mint most már a lakósság számával helyes arányban álló elfogadható eredmény, a folyó 1882—83. tanévben tanköteles korban levő gyermekek száma:

6—12 évig	289 fű	260 leány	= 549.
13—15 évig	128 fű	102 leány	= 230.

Összesen: 6—15 éves 417 fű 362 leány, együtt 779, kik közül felekezet szerint

	6—12 éves	13—15 éves	együtt
helv. hitvallású	320	135	455
róm. katolikus	104	52	156
gör. katolikus	77	17	94
ág. hitvallású	25	11	36
izraelita	22	13	35
görög keleti	2	2	4
unitárius	1	1	2

nyelv szerint: magyar 665, oláh 95, német 16, tót 3.

A városi tanintézetekbe jár: a polgári fiú- és leányiskolába 36 fű, 73 leány, — a Bethlen-főtanoda elemi

fiúiskolájába 216 fű, — a helyét hitv. leányiskolába 92 leány, — a róm. kath. elemi fiúiskolába 44 fű, a róm. kath. elemi leányiskolába 22 leány, — az ág. hitv. egyes elemi iskolába 22 fű, 15 leány, — a Bethlen-főtanoda gimnáziumi osztályaiba 15 évesig városi illetőségű 54 fű, — az iparos iskolába 48 fű, — házul tanul 6 fű és 8 leány. — Összesen 426 fű, 210 leány, együtt 636; mely szám első tekintetre kedvezőnek látszik, azonban ha levonjuk belőle az ezen iskolákban tanuló vidékieket, az ipariskolába járó 15 évesnél idősebb tanulókat, marad helybeli illetőségű, tényleg iskolázó tanköteles 424, tehát a 779 tankötelesnek csak 45.5%-a. A feljártok közül fű 241, a fű tankötelesek 58%-a; leány 173, a leánytanköteleseknek alig 48%-a. — Az iskolába járó aránya a mindennapi és ismétlő koruk között következőleg oszlik meg: a 12—15 évesek közül iskolába jár 78 fű 46 leány = 124, nem jár 50 fű 50 leány = 100; a 6—12 évesek közül iskolába jár 158 fű 142 leány = 300, nem jár 131 fű 118 leány = 249.

Iparos tanonc összeíratott 79, kereskedő tanuló 8, kik közül tényleg az ismétlő iparos iskolába jár 48 iparos és 1 kereskedő tanuló.

A tényleg iskolába járó helybeli tankötelesek közül vallás szerint

helvét hitvallású	257	a h. hitv. tankötelesek	56 %
róm. kath.	105	a róm. k.	68 %
g. kath. és g. keleti	9	a g. kat. és gkel.	9 %
ág. hitvallású	30	az ág. hitv.	53 %
izraelita	22	az izraelita	63 %
unitárius	1		

Nem lehet ugyan mondani, hogy a 355 jelenleg iskolába nem járó gyermeknek nem jelentéktelen százaléka egy pár évig járva valamelyik iskolába, ne részesült volna némi oktatásban s az ismétlő leányok közt vannak, kik a polgári leányiskolát bevégezve már további iskolába járásra nem kötelesek, de mégis megdöbbentő körülmény, hogy részint a tankötelezettségi idő nem tartásával s még nagyobb részt a gyermekek soha iskolába nem küldésével ily arányokat érhet el az iskolába nem járók száma; oly égető seb városunk közéletén, melynek gyökerén orvoslást tovább már elodázni nem lehet. A tanács adig is, míg remélhetőleg a jövő tanévre egy községi leány-népiskola s később el nem kerülhető fű-népiskola felállításával a lakósság minden osztálya gyermekeinek tanításáról a törvénynek megfelelőleg gondoskodva lesz, erőlyesen utasította a rendőrséget, hogy a fenti számból kiválasztva a törvényesen felmenthetőket, a többiekből meennyi elfér, a meglevő iskolák valamelyikébe annyi gyermeket szorítson rea feljára.

A JÖVŐ HÉTEN.

Decz. 3. Vasárnap délután a vereskereszt-egylet választmányi gyűlése.

— Ugyan az nap a reformált egyház képviseletének gyűlése a ref. templomban délutáni teplotmozás után. A gyűlés egyik főtárgya egyházkerületi képviselő választás az új öt évi időtartamra.

Decz. 6. A városi tanács ülése.

Decz. 7. Délután 3 órakor gyümölcs-kostoló.

VEGYES HIREK.

— **Koronaórré** a főrendi és képviselőház novemb. 30-án tartott tegyűttes ülésén egyhangulag Szlavy József választotta meg. Az új koronaór meg az nap tetete az esküt ő felsége kezéhez. Ugyanek azon nap tetete le az esküt Erdődy gr. új főlovászmester, és Lónhardt Ferencz erdélyi r. kath. püspök is a belső titkos tanácsosi esküt.

— **Sajnálattal értesülünk** hogy a helybeli esendőr-állomás közbeesülésben álló vezetője Saymann József esendőrhadnagy városunkból Dévára áthelyeztetett. Utódja Kovács Kálmán hadnagy az állomás átvételére megérkezett.

— **Necrolog.** A nagyszabeni ref. egyházmegye érdemes főgondnokát Timár Károly vizakuei birtokos urat súlyos csapás érte; nagyobbik fia István, életének 22-ik évében mult hó 37-én hosszas szenvedés után elhunyt. Igaz részvétünk adjon némi vigaszt a mélyen sujtott szülők fájdalomára.

— **Az abrudbánya-vevospataki** választókerületben megyei bizottsági tagnak Kremniczi Fülöp vevospataki első bányatiszt választott meg.

— **„Zsidóüldözés Erdélyben“** ezimen azon alap-talan hír járta be a lapokat, hogy városunkban nagymérvű zsidóüldözés fordult elő, mely alkalommal a Feiler gabona kereskedő és a zsinagoga ablakait nagy néptömeg verte be; továbbá, hogy Feiler Farkas Benedek Simonnal együtt elfogatott volna. Városunk tanácsa hivatalosan nyilatkozott nov. 28-áról és ezen hirt valódi értékére szálította, kinyilatkoztatván, hogy az ablakok beverője egy részeg szítás legény személyében elvette bűntetését, s hogy a Feiler családi viszonyairól közölt hír merőben alaptalan.

— **A nagyenyedi** ujonnan alakult férfi dalárda Zay d. János karnagy vezetése mellett próbáit megkezdte. Ezen dalárda jövőjéhez — tekintve a tagok ének képességét és buzgóását — szép reményeket köthetünk. Ha a városunkban alakult emez új egyesület gyökeret ver — mire nézve alig foroghat fenn kétség — egy régóta érzett hiányon az lesz segítve városunkban.

— **A nagyenyedi** ref. és luth. testvér egyházak közös kebeli tanácsa elhatározta, hogy a vár területe a jövő 1883-ik év tavaszán befásítassék s egyszersmind kebelől bizottságot küldött ki, mely ezen munkálatot vezesse s erre a költségeket legalább részben, hangverseny s több ehhez hasonló összejövetelek bevételeiből össze gyűjtse.

— **Az alsófehérmegyei gazdasági-egylet** választmányja f. hó 14. tartja meg rendes évnegyedes gyűlését.

— **A nagyenyedi kasinó** folyó hó 17-én, a polgári olvasó-egylet pedig 27-én tartja rendes évi közgyűlését.

— **A nagyenyedi polgári olvasó-egylet** nov. hó 30-án tartott választmányi ülésében elhatározta, hogy könyvtára gyarapítása céljából a farsangon táncvizigalmat fog rendezni, mígvegre a bárendező bizottságot már megis alakította. A táncvizigalom idejéül február hó első szombat estéje tűzetett ki.

ORSZÁG-VILÁG.

Kossuth „Iratának“ negyedik kötetéből közelebb-ről jelent meg az első közlés a „P. Napló“-ban. Fényes stilban festi a sötét képet, melyben hazánk mai állapotát látja. Elismeri azonban, hogy a sok árny mellett két fény is van. Egyik az, hogy a magyar nemzet értelmisége-nek színvonalá hasonlíthatatlanul magasabban áll, mint a multban. A másik meg az, hogy dacára az idegen érdekektől való függésnek, Magyarország történelmi típusa napról-napra mind kül-, mind belterjileg pronunciatöbb kifejezést nyer. Kossuth ez utóbbit becsüli nagyobb-ra; azokra nézve pedig, kik br. Eötvössel hazánk jövő-jét „kultur-kérdés“-nek tekintik, az első tény még ör-ventesebb.

A szabadság-szoborra a főváros közgyűlése által megszavazott 25.000 frtot helybe hagyta a belügyminisz-ter. Némelyek e szobrot Budavára egyik piacára szeret-nék helyezni; azonban a főváros legelénkebb helyén, a városház terén lesz annak a helye, melynek vissza kell adni 1848-diki nevét: „Szabadságtér.“

Hunfalvy Pálnak a románokról írt nagy tanul-mánya a német irodalom köreiben is méltó feltűnést okoz s egyik ismertetője megjegyzi, hogy a mű igazi mintája a szigoruan tudományos kutatásnak s teljesen kez-zel foghatóvá teszi, hogy a románok (!) római származása üres mese.

Lélekemelő mozzanatokban gazdag ünnepegy-folyt le Budapest a Hungaria vendéglőben, Felekiné Munkácsi Flora fényes színeszi pályájának 25 éves jubi-laeuma alkalmából. Az ünnepelet Falk Miksa, a rendező bizottság elnöke fogadta; ezután Urvary Lajos az írók és művészek társaságának, Várady Antal a dramairók, Ja-kab Lajos a székesfehérvári színház nevében mondottak üdvözöl beszédet. Dolnay Gyula, az írói kör titkára pe-dig sok becses ajándék-tárgyat adott át.

A Bortermelők országos szövetségének kérdését m. hó 25-én tárgyalta ismét a gazd. egyesület borászati szak-osztálya. Az albizottság által kidolgozott tervezetet Lónyai Gábor, Szalay Imre élenek elleneték s a szövetség léte-síthetőségét kétségbe vonták, mert a nagy birtokos maga is tud gondoskodni érdekeiről s abba nem fog beleegyezni, hogy borát a más borával összekeverjék; a kis birtokos meg nem várhat a pénzért addig, míg borát osztályozzák kezelik stb. A többség azonban a tervet elfogadta.

Nem régieben nagy árvízről hoztak hírt a lapok, mely Karinthiában 2 millió forint kárt okozott. Sokkal nagyobb árvíz katasztrófa volt Tirolban, hol a kár hiva-talos felszámítás szerint 27 millió frtra rug és 51 ember vesztette életét. Csehországban szinten árvíz fenyeget, a hegyeken már nagy hó esett s most hirtelen oivad, úgy hogy a folyók több helyen kiáradtak; egy emberélet is esett már aldozatul.

A porta és Montenegró közt újabb viszály készül a kolacsinai kerület miatt, melynek rögtöni átengedését követeli Nikita fejedelem, különben fegyveres elfoglalással fenyeget. A porta katonaságot küldött a kerületbe, a nagy hatalmakat pedig figyelmeztette arra, hogy Mon-tenegro általában gyanusan tegeyverkezik.

A szociálalista mozgalom már Bécsen kívül is terjed. Brünnből írják, hogy ott a szociálalista párt veze-tői élénk agitációt indítottak meg a munkások közt s már ellogatások is történtek. Prágában dec. 4-en kezdő-dik a szociálisták ellen indított pör tárgyalása. 50 egyen van vádolva nyilvános erőszakoskodással, felségsértessel, titkos szövetkezéssel és tiltott nyomtatványok szörkesz-tésével.

Pár szó a „Jó könyvek“-ről.

Az új magyar „ponyvairodalom“ néhány füzete „Jó könyvek“ ezim alatt e napokban jelent meg. Az ország legnevezetesebb írói vállalkoztak arra, hogy műveikkel le-zálljanak a ponyvára, hogy azt mind tartalmazg mind alakilag megnevesítsék.

Nem úzerkedési vállalatról van itt szó; mert hiszen a ponyva eme termékei ugyanazon aron jutnak a nép ke-zébe, melyen az eddigiek: népünk eiköresi és irodalmi felemelése a nagy czel, melyre vállalkoztunk, mely meg a kiadó fáradságát is csak akkor fizeti meg, ha e mű-vek elterjedés tekintetében teljes sikert aratnak. Ez pe-dig csak akkor lesz elérve, ha ezen kétségkivül jobb ter-mekeknek sikerülni fog az eddigi selejteket: többnyire külföldi ponyva-irodalom rossz fordításait, zsvány és ször-nyű történeteket, a nép erkölcsét, izlését és nyelvet rontó munkákat a térről leszorítani.

E nagy czél elérésére azonban sem a sajtó munká-sainak legjobb akarata, sem a kiadó merész vállalkozása nem elégségesek: azt csak ugye lehet elérni, ha a nagy czél és vállalat érdekében a nemzet egész művelt zöme kezét fog s azt minden töle telhető módon és eszközök által támogatni és terjesztetni fogja. Első sorban a nemzet minden felekezethez tartozó lelkeszei és tanítói vannak arra hivatva, hogy rea mutassanak a jóra a selejtes mellett s figyelmeztessék híveiket, tanítványaikat ez új és olesó irodalmi termékekre, melyek hivatva vannak népünket hasznos mulattató olesó olvasmánynyal ellátni. De sokat tehetnek e czél sikerítésére köztisztviselőink is, különö-sen biráink és ügyészeink, kik azt a fogházakban ajánl-hatják és elterjeszthetik. Nagy mértékben eszközölhetik az elterjesztést hazánk nagy- és kis- könyvtársai s a magyar ponyva mostani elárúsítói, kik e tisztességes termékeket ép oly jutányosan és ép annyi haszonnal hozhatják for-galomba, mint az eddigieket. Igen nagyot lendíthetnek e vállalaton nagy birtokosaink, kik munkásaik és csaléd-ségük számára e jó olvasmányokat csekély áron megszerez-hetik; ugyanezt tehetik gyárosaink és vállalkozóink. Cse-kély áldozatunknak a kezök alatti munkásosztály erkölcsi emelésében bő jutalmát fogják nyerni.

E sorok írója, ki egyszersmind a „Jó könyvek” népirodalmi vállalat szerkesztője, első sorban arra törekedett, hogy a nemzet legelső íróit megnyervén, a vállalatot mulattató elbeszélések által népünkkel mindeneke előtt megkedveltesse; rajta lesz, hogy lassanként, a miat a vállalat nagyobb és nagyobb elterjedést nyer, s a mint népünk a jobb művek olvasásához hozzászokik, a mulattató és erkölcsi irány mellett a hasznost is fokozott mértékben érvényesítse.

A tartalom és a feldolgozás jelessége iránt bő kezesseget nyújt az a körülmény, hogy irodalmunk legjelesebbjei csoportosultak máris a vállalat köré egymint: Abonyi Lajos, Agai Adolf, Csiky Gergely, Endrődi Sándor, Eötvös Károly, Győry Vilmos, Győrffy Iván, Jókai Mór, Kiss József, Komócsy József, Könyves Tóth Kálmán, Mayer Miksa, Mikszáth Kálmán, Reviczky Gyula, Szász Károly, Tolnai Lajos, Tórs Kálmán, Vajda János, stb.

Reméljük, hogy eljő az idő, midőn népünk folytonos értelmi emelkedése mellett népszerű és nem untató modorban a hasznos ismereteknek egyre több és több ágára terjeszkezhettek ki. Nagy tettekben gazdag történelmünk s az emberi műveltségnek minden ágazata bő anyagot fognak ehhez szolgáltatni.

Ilyen értelemben merjük e vállalatot a nagy művelt magyar közönség figyelmébe ajánlani. Nemzetünk jövője, népünk alsó osztályain fekszik, mint alapon; annak erkölcsi erülete, minden irányu művelődésének kifejtése, az egyetlen alap, melyre egy második ezredév jóléte épülhet fel.

Mi megtettük hazafias kötelességünket, tegye meg mindenki a magáét.

Révai Testvérek,
mint kiadók.

P. Szathmáry Károly,
mint szerkesztő

A „Jó könyvek”-ből a következő füzetek jelentek meg:

1. „Mátyás király és Bente ur.” Néprege Mátyás királyról. Versbe szedte Jókai Mór. 3 szép képpel. 24 oldal. Ára 5 kr.

2. „A ki a szentjét el nem adja.” Elbeszélés. Irta: P. Szathmáry Károly. 3 szép képpel. 24 oldal. Ára 5 kr.

3. „Herczeg Eszterházy Miklós kalandjai, szárazon és vízen.” Irta: Mikszáth Kálmán. 3 szép képpel. 24 oldal. Ára 5 kr.

4. „Mátyás király és a szegény varga.” — „A cinkotai kántor.” Irta: Jókai Mór. 3 szép képpel. 16 oldal. Ára 3 kr.

5. „Mátyás király és a gonosz kamarás.” Irta: P. Szathmáry Károly. 2 szép képpel. 32 oldal. Ára 5 kr.

6. „Az ördög orsója vagy a tolpányi boszorkány története.” Irta: Mikszáth Kálmán. 2 képpel. 24 oldal. Ára 5 kr.

7. „Egy világhős gyermekora.” (Garibaldi ifjúsága.) Irta: Kálmán diák (Tórs Kálmán.) 2 képpel 24 oldal. Ára 5 kr.

8. „A falu koronája.” Elbeszélés. Irta: Tolnai Lajos. 2 képpel 16 oldal. Ára 3 kr.

Ajánljuk községi és népiskolai hatóságaink figyelmébe!

KÖZGAZDASÁG.

A mély művelésről.

A mély művelésről igen szükséges, hogy minden gazda tiszta fogalommal bírjon, mert a mint egyfelől, a maga helyén, s kellő elővigyázattal alkalmazza, a mély művelés egyikét képezi a termések emelésére s biztosítására szolgáló leghatalmasabb tényezőknél, úgy viszont más oldalról nem a maga helyén s a szükséges elővigyázati rendszabályok figyelmen kívül hagyása mellett vive keresztül, évekre tönkre lehet vele tenni a föld termőképességét.

Mindeneke előtt azzal kell tisztába jönnünk, hogy mit értünk mély művelés alatt? S a felelet e kérdésre nem lehet más, mint az, hogy a talajnak a rendes szokott 12—15 centimnél (5—6 hüv.) mélyebb, tehát annak 22—24 cent. (8—9 hüv.) és még mélyebbre való szántását.

Hogy a mély művelés igen sok előnnyel bír, kivált egyes növények természeténél, az semmi kétséget sem szenved, ugyanis az ily mélyen megmivelt, felporhanyított talajban a növények gyökerei nemcsak hogy jobban képesek kifejlődni s elterjedni, hanem sokkal több tápanyag áll azoknak rendelkezésére, továbbá sokkal kevésbé függ az oly mélyen művelt talajban a növények sikerülése az időjárástól is, mivel ha több a nedvesség, annak a feleslege sokkal könnyebben elhúzódik az alsóbb rétegekbe semmint, a sekélyebben művelt talajoknál, míg viszont ha szárazabb időjárás áll be, az alsóbb rétegekbe ily módon lehúzódtott nedvesség látja el a növényzetet a szükséges vízzel, vagyis egy szóval a mély művelés általa termések nemcsak fokozódnak, hanem biztosabbakká is válnak. E mellett a mélyen művelt talajban erősebben kifejlett gyökérzet elkorhadása által, az utóvetemények nemcsak több tápanyagot kapnak, hanem annak elkorhadása által magából a talajból is mind több és több tápanyag lesz feloldva. Valamint mélyebben lévén képes a levegő is ily mélyen művelt talajba lehatni, az úgy az abban található szerves anyagok korhadását, valamint az ásványi anyagok elmállását is nagyobb mérvben képes előmozdítani, sat.

És hogy mindezen előnyök daczára mégis csak igen feltételeken lehet a mély művelés alkalmazását ajánlani, annak oka abban rejlik, hogy igen, de igen kevés azon gazdaságok száma, a melyek oly talajjal bírnak, hogy bennök a mély művelést minden áldozat nélkül meglehetően egyszerre kezdeni. Ugyanis az előbbi rendesen 12—15 cent. mélységre művelt termőréteget alatt található talajréteget, még ha teljesen egyenlő vegyületű is az eddig természetesen használt termő réteggel, annak televény-tartalma rendesen kisebb és így ha a mélyebb művelés által felhozott talaj a termő réteggel összevegyítetük, az ennek televény-tartalmát természetesen alábbzállítja; pedig éppen ezen televény-tartalom, melynek oly mérvben van felhozása, a mély művelésben az a jobb talajok termőképességét csökkenti — évek óta a talajok a földművelés

nyé, képezi a termőréteg termőképességének a főforrását, nem tápanyagtartalmánál, hanem tápanyagfeldolgozó képességénél fogva.

A mély művelés roszsz eredményeinek egyik leggyakrabban előforduló oka tehát éppen az évszázadok óta művelésben részesült és az alsóbb talajrétegeknél nagyobb televény-tartalommal bíró termőrétegek alátemetésében s nagyobb mennyiségű, ha nem éppen holt talajnak is, de mindenesetre televényben szegényebb talajnak a felszínre hozatalában rejlik. A mint ez a talajforgató vagy két egymásután bocsátott ekével foganatosított mélyítéséknél történi szokott. Mikor is a termőréteg alulra fordítván le, az ugyan ezen műveléssel alulról felhozott talajréteggel semmiféle eszközzel el nem keverhető annyira, hogy azt csak némileg is kielégítőnek lehessen mondani, hanem rendesen évek öróra van szükség, míg ismét szorgalmas és okszerű művelés és trágyázás által a felhozott talajrétegből is az előbbenihez hasonló televény-tartalmu termő réteg válik.

A mély művelésnél a legtöbb gazda az első kedvező eredmények által hagyja magát tévutra vezetetni. Ugyanis az ily mély művelés alá fogott talajba az első évben rendesen kapásvetőnyt szokás vetni, répát, burgonyát stb., melyek e művelés mellett, ha csak nem tulságos sok holt föld hozatott fel, s főleg ha még a talaj meg is lett trágyázva, rendesen jól sikerülnek, ámde a reá következő gabonavetéseknél azután rendesen beáll a visszaesés is; és az nem is lehet másképen, mivel a gabonaféle növények, melyek elbokrósodásokra, a talaj termőrétegében nagyobb mérvű nedvességet követelnek; e nedvességi fokot a felhozott televényszegény és holt talajban fel nem találhatják, míg ellenben a közönséges, sekélyebb művelésű talaj, melynek termőrétege gazdagabb televény-tartalommal bír, kedvezőbb természeti sajátágánál fogva elegendő nedvességgel képes ellátni a növényzetet.

A mély művelés folytán beállott rosz eredményeknek főoka tehát ily esetekben a talaj Fellő nedvességi fokának hiányában keresendő, mert elegendő nedvességű őszi időjárás mellett szépen kikelhet ugyan a vetés, sőt elegendő nedves tavaszi időjárással annak tenyészete tavasszal is szépen megindulhat, de a beálló száraz időjárás rendesen tönkre teszi megritkítja a vetést, mivel a nedves időjárással megindult bokrosodás megakad.

Szóval a mély műveléssel is éppen úgy áll a dolog, mint sok más egyéb művelési eljárással, t. i. hogy az elyben általánosan helyeselhető mély művelés nem sikerül azért, mert az annak sikerét feltételező viszonyokat, körülményeket figyelemre nem méltatjuk és a tudomány-nak e részben felállított alapelveit nem ismerjük.

Azon mély művelés tehát, melyet mélyítő ekével vagy két ekének egymásután ugyanazon barázdába való bocsátása által kívánunk foganatosítani csupán oly talajban alkalmazható, melyek miként a nagy folyók mentén található kiszáritott rétségek, nagyobb mélységre teljesen egyenlő minőségű, egyenlő vegyületű talajjal bírnak, s első ízben fognak rezepe, vagy répa, vagy kukorica természetű végett eke alá, hol tehát azzal azzal rontani semmit se lehet; hol ellenben már a hosszabb idő óta tartó művelés folytán egy bizonyos vastagságú termő réteg keletkezett, ott, ha arra a talaj alkalmasnak mutatkozik is t. i. ha a termőréteg alatt elterülő talajréteg teljesen azonos vegyületű is a termőréteggel, vagy ha attól elütő, az esetben a termő rétegre azzal való elkeverése csak jótékony hatással lehetne a termőrétegre, tehát azt vagy kötöttebbé tenné ha laza, vagy lazábbá, ha túlkötött — még akkor is, mielőbb csak egy-két hüvelykkel lejjebb eresztenénk is az ekét, előbb turó ekével porhanyított fel a felhozandó réteget és pedig mindig öszszel foganatosítva azt, hogy a tél fagyja, a felporhanyítás folytán abba mélyebben beható levegő azt minél inkább megtermékenyítse, mielőtt azt a meglévő termőréteggel mélyebb szántással összekeverjük, és azután akkor is a mélyebb szántásba mindig kapásvetőnyt vessünk és nem szabad annak, ha bizony ezélt akarunk érnei, megrágyázásáról sem megfeledkezni.

A mély művelés tehát ott, hol arra a talaj alkalmas, a termések emelésére és biztosítására igen is hatalmas tényezőt képez, de annak kersztülvitele éppen úgy fáradsággal és befektetéssel jár, mint más bármely telkesítési művelést, s a ki kellő elővigyázat nélkül rohan a mély művelésnek, az egyik-másik gazdasági lapban felsorolt nagy előnye által a mély művelésnek elragadtatva, az bizonyára keserűen megbánja könnyenhivéset.

Mig tehát a mélyebb szántással foganatosítandó, mély művelést csak a legnagyobb elővigyázat mellett lehet sikkerrel alkalmazni, addig a talajnak csupán turó ekével való mélyítését legtöbb esetben igen szép eredményel lehet felhasználni; azonban arra még zenuélyítési módnál is ügyelni kell, hogy azt előnyvel csak ott lehet alkalmazni, hol a turóeke által felporhanyítandó talajréteg a termőréteggel vagy teljesen azonos, vagy attól csak kevésbé tér el, mivel példánl egy vas-élecsenelt telt kötött anyag talajnak a turó ekével való felporhanyítása által bizony kevés hasznót teszünk bármely növénynek, ellenben ha egy jó vegyületű talajt, mielőtt abba luczernát vetnénk, a luczernát megelőző trágyába vetni kapásvetőny előtt őszszel a turó ekével megmélyítjük, ez nem nemcsak a luczernának, hanem a luczernát megelőző kapásvetőnynek is nagy előnyére válik. Valamint igen jó sikkerrel lehet a turó ekét alkalmazni tulnedvességben szenvedő homoktalajoknál is, mert a turó ekével a talajt felporhanyítva, az által mintegy utat nyitunk a felesleges víz elhúzóadásának az altalajba.

Végül nem hagyhatjuk említés nélkül egy német gazdának azon igen gyakorlati tanácsát, hogy a ki a mély művelést teljesen biztos sikkerrel akarja alkalmazni, legcélszerűbben jár el, ha azon földön melyen a mély művelést akarja alkalmazni, akkor, midőn a vetésforgás besosztása szerint a mélyítést legcélszerűbb volna foganatosítani néhány négyszöglet több helyen, azon mélyiségre felásat, a mily mélységre a mély művelést foganatosítani szándékozik, s azután tekintet nélkül ezen kísérletképen felásott területekre, az egész földet egyenlően bevetteti. Már az első termés is azonnal mutatni fogja, vajjon ezélszerű lett volna-e a mélyítést az egész darabban alkalmazni vagy sem. De még inkább meggyőződéssé válik, azután annak ezélszerű sége vagy ezélszerűtlensége.

felől, ha a mélyítés eredményét több éven keresztül s a vetésforgásba egymást követő különféle növényeknél figyelemmel kíséri, mert ezáltal magához a természethez fordulván kérdésével, az attól nyert felelet a legbiztosabban fogja utba igazítani. S oly fontos és azért annyi elővigyázatot igénylő művelést, mint a mély művelés, méltán megérdemli, hogy mielőtt abba balé fognánk, kellőleg tájékozva legyünk afelől, vajjon lehet-e sikerre kilátásunk vagy sem.

Piaczi árak

Nagy-Enyeden, 1882. november 30-án.

HL	tiszta buza ára minőség szerint	5 75—6 25
"	elegy buza " " "	4 75—5 00
"	rozs " " "	3 75—4 25
"	zab " " "	2 25—2 50
"	törökbuza " " "	3 25—3 50
"	burgonya " " "	1 40—1 50
Mm	széna, kötetlen—kötött	3 80—4 00
"	szalma " " "	1 70—1 80
Kg	marhahus	0 40
"	sertéshus	0 48
"	borjúhús	0 32
"	ürühus	0 24

Téli vetemény elég. Gyümölcs kevés

Kis lottéria.

Budai huzás november 25-én

43 56 54 90 86

Jövő huzás december 9-én.

Nagy-Szebeni huzás november 29-én

36 17 50 88 26

Jövő huzás december 23-án.

Brünni huzás november 22-én

16 60 58 42 39

Jövő huzás december 6.

FELELŐS SZERKESZTŐSÉG:

Dr. MAGYARI KÁROLY.

MAKKAI DOMOKOS.

SZILÁGYI FARKAS.

SZILÁGYI GYULA.

TÖRÖK BERTALAN.

VÁRÓ FERENCZ.

KIADÓ-TULAJDONOS: POLLÁK MÓR.

Kiadó lakás.

A piaczon levő Marton-féle házban, az emeleten levő 3 szoba, konyha és kamrából álló lakás, nemkülönbén a földszinti utcai lakás 1883. április 24-kétől kiadandó. — Bővebben értekezhetni a kiadóhivatalnál.

Van szerencsém teljes tisztelettel tudatni, hogy a már közelgő évadra

öntött fűtő kemenczeim

megérkeztek mind hazai gyárakból, melyek a meleget bizton kiállják és nem hasadnak el, mivel ezen öntemények sokkal vastagabbak a német vagy morva önteményeknél, — azért jobban fűtenek és melegségük tartósabb.

Előre látva a vasárunk tetemes emelkedését, igyekeztem ezen árakat a szokott időnél hamarabb beszerezni és ezáltal azon kellemes helyzetben vagyok, hogy a gyáraknál már bekövetkezett áremelésé daczára is önteményeimet az eddigi jutányos árban számíthatom, sőt hogy t. vevőimnek a kemence vásárlást könnyebbitsem, minden nálam vett öntött vasfűtőt, ha ez eléggé nem melegítne vagy fűstölne, 20 napi próba után hajlandó vagyok mással kicserélni.

Mint a n.-enyedi kerületi börtön kószárártó iparág kizárólagos raktárossa ajánlom az alábbi fehér vesszőből font

KOSARAKAT

meglepi olesó árban.

U. m.: Fehér vesszőből szilárdan font fűkosarak fedéllel, ugyanez fedél nélkül, úti bördönd alakú kosarak fedéllel és lezárlatók, karravaló hushordó kosarak, ruhás kosarak. — Továbbá krumpli- és gyümölcsös kosarak zöld vesszőből

darabja 20 kr.

Bisztritsány Lajos.

E hó 25-től kezdőleg,
2 Triör napontai használatra
70 krajczárért kapható.

Értekezhetni Bisztritsány Lajos-nál.